

пддду
ПОЛТАВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Навчально-науковий інститут економіки,
управління, права та інформаційних технологій
Кафедра публічного управління та адміністрування

МАТЕРІАЛИ

II Міжнародної науково-практичної конференції

**«Місцеве самоврядування:
в Україні та світі: теорія і практика»**

07 грудня 2022 року

м. Полтава, Україна

Редакційна колегія:

Лозинська Т.М. – завідувач кафедри публічного управління та адміністрування Полтавського державного аграрного університету, д. н. держ. упр., професор (відповідальний редактор);

Дорофєєв О.В. – професор кафедри публічного управління та адміністрування Полтавського державного аграрного університету, д. е. н., професор (заступник відповідального редактора);

Панасенко Н.Л. – доцент кафедри публічного управління та адміністрування Полтавського державного аграрного університету, к. е. н., доцент (заступник відповідального редактора).

М65 *Місцеве самоврядування в Україні: теорія та практика* : матеріали II Міжнародної науково-практичної конференції, м. Полтава, 07 грудня 2022 року / за заг. ред. Т.М. Лозинської, О.В. Дорофєєва, Н.Л. Панасенко. Полтава : ПДАУ, 2022. 248 с.

У матеріалах конференції висвітлені результати наукових досліджень з актуальних проблем місцевого самоврядування і пошуку шляхів їх розв'язання за тематичними напрямками: «Розвиток нормативно-правової бази місцевого самоврядування», «Управління розвитком територіальних громад», «Соціальна складова місцевого самоврядування», «Місцева економіка та місцеві бюджети», «Політичні аспекти функціонування самоврядної влади», «Аграрна політика і місцеве самоврядування», «Місцеве самоврядування в умовах воєнного стану», «Фрістайл».

Для наукових, науково-педагогічних працівників, аспірантів, теоретиків і практиків публічного управління та адміністрування, представників органів влади, громадських діячів України, а також усіх, хто досліджує питання трансформації управління місцевим розвитком в умовах децентралізації влади.

Матеріали конференції друкуються в авторській редакції. За виклад, зміст і достовірність матеріалів відповідають автори. Позиція редакції не завжди може збігатися з точкою зору автора.

<i>Микійчук Володимир Пилипович</i>	
Роль Полтавської обласної асоціації органів місцевого самоврядування у розвитку суспільної згуртованості	183
<i>Пасемко Галина Павлівна, Таран Оксана Миколаївна</i>	
Професіоналізація публічної служби як основа розвитку персоналу в сучасних умовах	186

СЕКЦІЯ 6. АГРАРНА ПОЛІТИКА І МІСЦЕВЕ САМОВРЯДУВАННЯ

<i>Арбузова Тетяна Василівна</i>	
Державна та міжнародна підтримка агробізнесу як умова соціально-економічного розвитку територіальних громад	191
<i>Василишин Степан Володимирович</i>	
Вплив органів місцевого самоврядування на розвиток аграрного бізнесу	194
<i>Гуторов Олександр Іванович</i>	
Пріоритетні напрями соціально-екологічної політики сталого розвитку сільських територій	197
<i>Пашко Віталій Віталійович</i>	
Роль державної підтримки у забезпеченні ефективного функціонування аграрних підприємств	201
<i>Сокольська Тетяна Вікторівна, Осипенко Богдан Романович</i>	
Продовольча безпека та сталий розвиток сільських територій в умовах війни: проблеми забезпечення	204

СЕКЦІЯ 7. МІСЦЕВЕ САМОВРЯДУВАННЯ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

<i>Білик Ольга Володимирівна</i>	
Особливості та проблеми публічного управління під час воєнного часу ...	209
<i>Войтенко Андрій Валентинович</i>	
Посилення кібербезпеки в органах місцевого самоврядування	212
<i>Лахижа Микола Іванович, Черчатий Олександр Іванович</i>	
Специфіка роботи системи безоплатної правової допомоги з органами місцевого самоврядування та громадськістю в умовах воєнного стану	215
<i>Лопушинський Іван Петрович, Беган Микита Павлович</i>	
Роль органів місцевого самоврядування в забезпеченні національної безпеки України в умовах дії воєнного стану: законодавче підґрунтя	219
<i>Сухомлин Віктор Борисович</i>	
Формування та реалізація державної політики у сфері зайнятості населення в умовах воєнного стану	222
<i>Томенко Дмитро Володимирович</i>	
Діяльність молодіжних рад, як складової молодіжної участі, під час дії воєнного стану	226
<i>Шерстюк Любов Миколаївна</i>	
Особливості реалізації повноважень територіальними громадами в умовах військового часу: робота з внутрішньо переміщеними особами ...	229

СЕКЦІЯ 6. АГРАРНА ПОЛІТИКА І МІСЦЕВЕ САМОВРЯДУВАННЯ

Тетяна Василівна Арбузова,
*кандидатка економічних наук, доцентка,
доцентка кафедри публічного управління,
адміністрування та міжнародної економіки
Білоцерківського національного аграрного університету,
м. Біла Церква, Україна*

ДЕРЖАВНА ТА МІЖНАРОДНА ПІДТРИМКА АГРОБІЗНЕСУ ЯК УМОВА СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД

Потребу у державній підтримці аграрної сфери частіше за все пояснюють особливими умовами сільського господарювання через залежність від природно-кліматичних умов та необхідністю забезпечення продовольчої безпеки держави. З 1992 року з появою концепції мультифункціональності сільського господарства (multifunctionality of agriculture), відповідно до якої це галузь, що крім свого основного призначення – виробництва продуктів харчування та сировини (так звані «білі функції») – виконує ряд інших важливих функцій, зокрема, ландшафтне планування територій, екосистемні послуги (зелені та сині сервіси), а також сприяння розвитку соціально-економічної життєздатності сільських районів (жовті функції) [1, с. 6-7], діапазон причин підтримки аграрної сфери суттєво розширився.

Традиційно державний вплив на розвиток аграрного сектору відбувається з використанням арсеналу правових, адміністративних, економічних, пропагандистських методів та інструментів, певна комбінація яких формує національну модель регулювання цієї важливої сфери економіки. Комплекс застосовуваних державою важелів об'єднує інструменти, агреговані відповідно до характерних ознак [2, с. 269]: за засобами впливу, сферою, галуззю, формою регулювання, етапами (пріоритетами) аграрної політики, ступенем впливу на аграрне виробництво і торгівлю, видом торгівлі. Державна підтримка є складовою державного регулювання аграрного сектору, яке поруч з інструментами стимулювання, до яких без сумніву належить досліджуваний важіль, входять і рестрикційні засоби впливу на сільське господарство.

ОЕСР визначає державну підтримку (agricultural support) як валові трансферти в сільське господарство від споживачів та платників податків, що впливають з урядової політики, яка сприяє розвитку аграрного сектору, незалежно від їхніх цілей та економічних наслідків [3, с. 16]. Крім бюджетних видатків, що відображаються на рахунках уряду, підтримка включає інші передбачувані/непередбачувані трансферти, які не вимагають реальних грошових виплат (наприклад, податкові, кредитні пільги, високі імпортні податки, експортні мита тощо).

Українське законодавство визначає державну підтримку як політику у бюджетній, кредитній, ціновій, регуляторній та інших сферах державного

управління щодо стимулювання виробництва сільськогосподарської продукції та розвитку аграрного ринку, а також забезпечення продовольчої безпеки населення [4].

Бюджетні витрати і податкові пільги є рівноцінними за змістом і цілями, але знаходять різне відображення в статистиці державних витрат – перші є безпосередніми витратами, а другі означають витрати податкових надходжень, тобто опосередковані дотації [5, с. 94].

Отже, говорячи про державну підтримку, виникають асоціації зі стимулюванням, допомогою, сприянням, заохоченням розвитку, в зв'язку з чим має сенс позначити сторони процесу – це можуть бути «держава» і «отримувачі допомоги», тобто «донори» і «реципієнти». Важливою ознакою даного інструменту регулювання, яка вказує на його специфіку і відрізняє від інших, є те, що підтримка обов'язково повинна мати повний або частковий дарчий характер. Економічні аспекти надання та використання державної підтримки агросфері та удосконалення механізму її використання нерозривно пов'язані з принципами, на яких цей процес має ґрунтуватися, і які мають бути покладені в основу теорії і практики. За загальним правилом принципи – це основні вимоги і правила, яким повинні відповідати ті чи інші явища і напрями діяльності, тобто це засоби досягнення поставленої мети. Стосовно державної підтримки, очевидно, варто поставити акцент на таких:

- компетентність – висока обізнаність донорів (публічних органів влади) у визначенні обсягу допомоги;

- спрямованість – визначення напрямів використання допомоги, тобто з'ясування питань про необхідні перетворення, їх потенційні результати та можливі шляхи реалізації;

- сумлінності – усвідомлення суб'єктами відносин щодо отримання підтримки власної добросовісності та чесності: отримувача допомоги – у наданні достовірної інформації про масштаби господарювання і доходи, оскільки йдеться про використання бюджетних ресурсів, держави – у своєчасній, небюрократизованій виплаті задекларованих коштів;

- сумісність (адекватність, своєчасність) – державна підтримка повинна відповідати потребам і легко сприйматися реципієнтом;

- нейтральність (неупередженість), тобто відсутність зв'язку з будь-якими устремліннями політичного характеру, намагання уникнути впливу великого бізнесу на прийняття державно-управлінських рішень;

- компромісність (неконфліктність) – поступливість заради досягнення високої ефективності державної підтримки;

- передінвестиційний характер – створення необхідних умов для подальших приватних прибуткових вкладень суб'єктами господарювання, сприяння прийняттю управлінських рішень щодо діяльності в аграрному секторі;

- універсальність – визнання множинності варіантів соціально-економічного розвитку аграрного сектору. Державна підтримка може стосуватися заходів щодо розвитку виробництва, торгівлі, соціальної сфери села, екології, науки, освіти тощо;

– фінансовий характер – акумулювання державних та регіональних коштів. Це поєднання безповоротного фінансування, фінансування на основі пільгових позик, гарантування кредитів тощо;

– максимальна вигода і для реципієнта, і для донора. Допомога може бути тільки тоді вигідною, коли забезпечує соціально-економічні результати й дає наслідки навіть після її надання;

– прозорість та підзвітність – відкритість, публічність процесу надання ресурсів, ефективний контроль за розподілом та витрачанням коштів аби зберегти довіру донорів, забезпечити антикорупційний ефект.

Міжнародна допомога українському агробізнесу мала широке поширення в перше десятиліття після здобуття незалежності, коли вітчизняна економіка вчилася жити за ринкових умов. Це передусім була технічна допомога розвитку, а не гранти. З початком російсько-української війни знову актуальними стали питання надання міжнародної підтримки аграрному сектору, що викликано не тільки великодушним ставленням іноземних держав до країни-жертви воєнної агресії, а й усвідомленням того факту, що Україна є важливою ланкою забезпечення продовольчої безпеки у світі.

Однією з умов отримання українськими фермерами державної та іноземної допомоги є участь у Державному аграрному реєстрі (ДАР), створеному на виконання Закону України «Про внесення змін до деяких законів України щодо функціонування Державного аграрного реєстру та удосконалення державної підтримки виробників сільськогосподарської продукції» та постанови Кабінету міністрів України № 573 від 02.06.2021 «Про функціонування Державного аграрного реєстру». ДАР – це державна автоматизована інформаційна система накопичення, обліку, обробки та надання інформації про сільськогосподарських товаровиробників та їх діяльність [6]. Це інструмент, що наближає наш агробізнес до євроінтеграції. Аби мати максимальний профіль в реєстрі, фермери мають привести у відповідність свої документи. Реєстрація займає близько 5 хв, при цьому підтягується інформація з усіх держреєстрів, що сприяє легалізації агробізнесу. До роботи ДАР долучаються як інвестори, так і донори. Отже, з метою реалізації публічної аграрної політики, зокрема, в частині надання держпідтримки сільськогосподарським товаровиробникам ДАР використовується для електронної взаємодії фізичних та юридичних осіб, державних органів, органів місцевого самоврядування, ЦНАПів [7].

Територіальні громади отримують податки від аграріїв, що спрямовуються на їх соціально-економічний розвиток. Місцевим органам державної влади, органам місцевого самоврядування потрібно ретельно вивчати та популяризувати зміст, принципи, форми, умови надання й отримання державної та міжнародної підтримки агробізнесу, допомогти виробникам сільгосппродукції, які працюють на їх територіях, залучати ці ресурси, що безумовно покращить взаємодію між місцевою владою та бізнесом, позитивно вплине на розвиток і фермерів, і громад, і держави в цілому.

Список використаних джерел:

1. Guido Van Huylenbroeck, Valerie Vandermeulen, Evy Mettepenningen, Ann Verspecht, Multifunctionality of Agriculture: A Review of Definitions, Evidence and

Instruments. *Living Rev. Landscape Res.*, 1, (2007), 3. 43 p. URL: <http://lrlr.landscapeonline.de/Articles/lrlr-2007-3/download/lrlr-2007-3Color.pdf> (дата звернення 24.11.2022).

2. Інституціоналізація публічного управління та адміністрування у контексті інноваційного розвитку сільських територій: теорія і практика : монографія / за заг. ред. д-ра екон. наук, професора, академіка НААН України А. С. Даниленка. Київ : Центр учбової літератури, 2018. 360 с.

3. OECD's producer support estimate and related indicators of agricultural support. Concepts, Calculations, Interpretation and Use (The PSE Manual). March 2016. 190 p. URL: <http://www.oecd.org/tad/agricultural-policies/full%20text.pdf> (дата звернення 24.11.2022).

4. Про державну підтримку сільського господарства України : Закон України від 24.06.2004 р. № 1877-IV. Дата оновлення: 27.10.2022. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1877-15#Text> (дата звернення 15.11.2022).

5. Stiglitz, Joseph E. Economics of the public sector. 3rd edition. New York / London : W. W. Norton & Company, 1999. 823 p. URL: <http://irfanlal.yolasite.com/resources/204314151-Stiglitz-Economics-of-the-Public-Sector%281%29.pdf> (дата звернення 12.11.2022)

6. Про Державний аграрний реєстр : *Державний аграрний реєстр*. URL: <https://www.dar.gov.ua/about-dar> (дата звернення 19.11.2022)

7. Державна підтримка фермерів. Як це працює : *Всеукраїнська асоціація громад*. 27 вересня 2022 р. URL: <https://communities.org.ua/novyny/derzhavna-pidtrymka-fermeriv-yak-cze-praczuuye/#> (дата звернення 09.11.2022).

Василишин Степан Володимирович,
здобувач вищої освіти ступеня *Магістр спеціальності 281 Публічне управління та адміністрування Академії праці, соціальних відносин і туризму,*
заступник директора з розвитку ПП «Оліяр»,
м. Київ, Україна

ВПЛИВ ОРГАНІВ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ НА РОЗВИТОК АГРАРНОГО БІЗНЕСУ

Створення передумов до трансформації аграрного бізнесу вимагає посилення кооперативних зв'язків між селянськими господарствами, а також розвитку кооперативних відносин із сільськогосподарськими підприємствами, переробними, заготівельними й іншими організаціями. У зв'язку з цим постає необхідність вирішення економічних проблем розвитку кооперативних відносин в умовах багатокладної економіки, що є актуальною науковою проблемою, яка має важливе соціально-економічне значення для зростання аграрної економіки, розвитку сільських територій та підвищення продовольчої безпеки країни.

Останні двадцять років держава шукає способи підтримки вітчизняного сільського господарства в умовах ринкової економіки, шляхи підвищення ефективності підприємницької діяльності в цій галузі, конкурентоспроможності